

Резюме

на монографичния труд

Чанев, С. (2021). Моделни характеристики и състезателна ефективност в хандбала. Монография, Бюлид Инс, София, ISBN: 978-954-394-350-0, стр. 1-136.

Резюме

Монографичният труд е разработен в общ обем от 136 страници. Онагледен е с помощта на 22 таблици (в т.ч. 4 нормативни), 26 фигури и 4 приложения. В процеса на работа върху проблема са проучени общо 120 литературни източника, от които 105 на кирилица.

Разработката е структурирана в три основни раздела.

В първия раздел („Особености на подбора в хандбала“), на 22 стр., са представени проблемите на подбора в хандбала, тъй като авторът счита, че извършването на качествен подбор на спортисти за детско-юношеския спорт е важен момент при осъществяването на дейностите, предвидени в Системата за физическо възпитание и спорт у нас.

Подборът е многостранна спортно-педагогическа и медицинска процедура, която авторът разглежда като система, в която най-важни са следните три подсистеми:

- *спортна ориентация* (начален подбор);
- *текущ подбор*;
- *формиране на отбор* за участие в организирани състезания.

В процеса на спортна ориентация в хандбала са разгледани двете основни форми за организиране на подбора: *спонтанна* и *организирана*.

Представени са трите основни етапа, предвидени в действащата в момента Единна програма по хандбал (Кръстев, Н., Върбанов, И., 2014), разработена за нуждите на БФХандбал: *начална селекция* (първичен подбор), *текуща селекция* и *краен подбор*.

Разгледани са основните фактори на наследствеността и факторите на външната среда (социална, природна, спортна), които характеризират спортните способности, според редица спортни специалисти, но авторът специално отбелязва, че антропометричните показатели, според него, са само едно предпочитание, свързано със специфичните изисквания на хандбалната игра, а не основен белег за перспективност.

Представени са, разработените от автора, Нормативна база за оценка на физическото развитие и специфичната работоспособност на кандидатстващите за прием в профил "Хандбал" на българските спортни училища момчета и момичета,

както и Системата за оценяване на резултатите по спортна подготовка (Църова, Р., Миладинов, О.,...Чанев, С.,..., 2012).

За нуждите на крайния подбор на хандбалистите, свързано с включването им в представителните отбори на спортните клубове или в националните гарнитури на съответната възрастова група за участие в официални състезания, авторът предлага оригинална тестова батерия, в която са включени общо 8 спортно-педагогически теста.

Във втория раздел на монографичния труд („Моделна характеристика на съвременния хандбалист“), на 41 стр., са разгледани проблемите, свързани със структурното изграждане на отборите, като важен фактор за успеха в хандбала. На тази база авторът представя антропометричните профили на българските състезатели по хандбал, играещи на различни игрови постове, разработени от И. Върбанов (2015), и подчертава необходимостта от доброто познаване на основните морфофункционални признаци, определящи спецификата на физическото развитие на съвременния хандбалист. Извършеният от С. Чанев сравнителен анализ, дава възможност да се добие представа за динамиката на развитие на общия антропометричен профил на българските хандбалисти във възрастов аспект.

Важен момент при изграждането на един състезател е правилната му ориентация към най-подходящата за неговите характеристики игрова позиция. По този въпрос авторът представя доказателства, формулирани от Е. Аврамов (2017).

В хандбала, всяка игрова функция е свързана и с определени изисквания към соматотипа на състезателите, който определя ефективността на изпълнението на различните специфични за позицията функции в играта. По този въпрос авторът представя данни за изследванията на редица спортни специалисти и спортни медици, проведени с български (Тотева, М.), гръцки (Bayios, A., Bergeles, N. K., Apostolidis, N. G., Noutsos, K. S., Koskolou, M. D., Гианнаку, Й.), сръбски (Petković, E., Bubanj, S., Marković, Kr., Kocić, M., Stanković, D.) и др. хандбалисти.

Според автора, въпросите, свързани с нивото на развитие на основните признаци на физическата подготвеност, изграждащи т.нар. хандбален атлетизъм, заемат важно място в моделната характеристика на съвременния хандбалист. Причина за това е високата вариативност на игровите ситуации, изискващи наред с овладяването на специфичните хандбални умения, да бъдат развити на високо ниво и специалните физически качества. По този въпрос са представени собствени изследвания (Чанев, С., 2017), както и становищата на голям брой други спортни специалисти, като Ц. Желязков (1968, 1998), И. Йотов (1999), Ц. Цанков, (2005), М.

Бъчваров (2000), S. Matthys et al. (2011), K. Krüger et al. (2014), M. Chelly et al. (2014), И. Върбанов (2015), Hermassi et al. (2015), Ц. Желязков, Д. Дашева, (2017) и др.

В повечето случаи състезателите по спортни игри не притежават готови модели на предварително обмислени двигателни комбинации, което налага такива да бъдат формирани по време на действието. Това изисква владение на голям арсенал от двигателни елементи, характеризиращи техниката на играта, които могат да бъдат сглобявани лесно във временни съчетания (Гаврийски, В., 1993). Съвременните тенденции в развитието на хандбалната игра обаче, са насочени не толкова към увеличаване на количествените, колкото към повишаване на качествените параметри на играта. От играчите се изисква не просто владение на богат арсенал от технико-тактически действия, а "високоэффективна скоростна техника". Т.нар. „хандбален универсализъм“, трябва да бъде пълен по отношение на владението на движенията без топка, ловенето и подаването, както и играта в защита, и частичен – по отношение на похватите с топка, които са специфични за различните игрови постове и линии на нападението. Този проблем е разработен на базата на изследванията на И. Йотов (1997), И. Йотов, С. Маркович, Е. Аврамов (1997), Т. Вълчев (1999), Е. Аврамов (2008), И. Върбанов (2011, 2013, 2015), Р. Копривленски (2016), както и на базата на собствени изследвания на автора.

Успоредно с въпросите за специалните двигателни качества и технико-тактическите умения на състезателите е засегнат и проблемът за тяхната психическа подготовка. Към моделната характеристика на успешния хандбалист са посочени високата мотивация на състезателите, самоконтролът върху емоционалното им състояние, бързата и точна оценка на игровите ситуации и вземането на адекватни решения, високата психическата устойчивост, необходимостта да се съгласуват действията с тези на партньорите, да се координират усилията и индивидуалното поведение да се адаптира към изискванията, произтичащи от общата цел и колективния резултат.

Проведеният собствен (2017, 2019) констативен психологически експеримент за установяване на координационно-моторните способности, концентрацията, разпределеността и гъвкавостта на вниманието, както и кратковременната памет на 17-, 18- и 19-годишни хандбалисти показва, че по отношение на по-голямата част от изследваните параметри на психическите качества, като цяло, не съществуват значими различия между изследваните възрастови групи. Единственото изключение се отнася до значимо по-високо ниво на развитие на концентрацията, разпределеността и гъвкавостта на вниманието на 18- и 19-годишните в сравнение със 17-годишните.

Прилагането на т.нар. факторен анализ дава възможност да се добие представа за най-важните (приоритетни) характеристики на състезателите и то подредени според техния принос към цялостното изграждане на успешния хандбалист. Проведените собствени изследвания (Чанев, С., 2017, 2019) позволяват на автора да разкрие факторната структура и да идентифицира основните фактори на физическото развитие и специфичната работоспособност при 17-, 18- и 19-годишни хандбалисти, които са резерв за високото спортно майсторство. На тази база той определя най-значимите характеристики на физическото развитие и специфичната работоспособност на трите изследвани възрастови групи. Е важен момент в работата на спортните педагози.

Съществена част от монографичния труд е третият раздел „Особености на игровата дейност и състезателната реализация в хандбала“. Той е разработен на 47 стр.

Проникването в структурата на хандбалната игра и разкриването на нейните закономерности е важен момент в работата на спортните педагози. Това до голяма степен може да се постигне чрез наблюдение и регистриране на игровите прояви на състезателите в екстремалните условия на състезанието. Тук авторът представя редица методики за събиране на информация за игровата дейност на хандбалистите, както ръчно, така и с помощта на компютърни технологии.

В следващите страници на Монографията е направен сравнителен анализ на игровата ефективност на елитни хандбални отбори по време на Световното първенство по хандбал през 1999 г., с участието и на български национален отбор, което позволява да бъдат очертани основните насоки за повишаване на нападателната ефективност на високотласните български отбори. Проследени са игровите прояви и на младите хандбални отбори, участващи в СП`2019 за юноши до 19 год. и на тази база е разкрита структурата на нападателните действия, особеностите на играта в защита, влиянието на признаците, характеризиращи играта в защита, върху класирането на отборите и още - разработен е индивидуален модел за оценка на защитната игра на световния шампион Египет, която може да служи като еталон за младите хандбални отбори.

Разкрита е факторната структура и, в сравнителен план, са идентифицирани основните фактори на състезателната ефективност на отборите от световния елит и на България в три направления: играта в нападение, завършващата фаза на атаката, технико-тактическото майсторство.

Резюмета

**на публикации и доклади, публикувани в научни
издания, реферирани и индексирани в световноизвестни
бази данни с научна информация (3 броя)**

1. Giannakou, I., Chanev, S. (2019). Antropometric performance characteristics of female Greek handball players. International Scientific Congress "Applied Sports Sciences", Proceeding book, NSA Press, Sofia, ISBN: 978-954-718-602-6, pp. 29-36. (*Гианнаку, Й., Чанев, С. (2019). Антропометрични характеристики на гръцки хандбалистки.*)

Резюме

Целта на това изследване е разкриване на специфичните антропометрични характеристики на гръцки хандбалистки. За нуждите на изследването, на 101 елитни хандбалистки, играещи в първата гръцка дивизия, са снети данни по 25 морфологични признака (ръст, разтег, дължина на горен крайник, дължина на долен крайник, дължина на дланта, ширина на дланта, ширина на раменете, гръдна обиколка, дихателна разлика, обиколка на мишницата, обиколка на предмишницата, обиколка на контрахирана мишница, ръчна динамометрия на силен горен крайник, ръчна динамометрия на слаб горен крайник, тегло, BMI, индекс, телесна маса - %, общ % вода в тялото, мастна маса, мускулна маса, метаболитна възраст, костна маса, калории. За да се добие представа за антропометричния профил на елитните гръцки хандбалистки, при обработката на изходните данни са приложени: дискриптивна статистика, корелационен и факторен анализ, както и многовариантна корелационна техника. Анализът на резултатите доказва съществуването на силни значими корелационни взаимовръзки между ръста, дължината на горните крайници и разтега, както и между обиколките на тялото и променливите, характеризиращи неговата структура. Прилагането на факторния анализ позволи да бъдат изведени 4 основни фактора на физическото развитие на елитните гръцки хандбалистки, които обясняват съответно 50, 20, 6 и 5 % от изходната дисперсия на изследваното явление. Тези фактори могат да бъдат идентифицирани като: 1) "Обиколки и структура на тялото"; 2) „Пропорционалност на тялото“; 3) „Витален капацитет“; 4) „Сила на горните крайници“. Установените специфични антропометрични характеристики могат да бъдат използвани за оптимизиране на процеса на подбор на млади хандбалистки в Гърция.

Key words: *антропометричен профил, гръцки хандбалистки, селекция*

2. Chanev, S., Giannakou, I. (2019). Factor structure of the technical-tactical preparedness of the elite female Greek handball players. International Scientific Congress "Applied Sports Sciences", Proceeding book, NSA Press, Sofia, ISBN: 978-954-718-602-6, pp. 77-81. (**Чанев, С., Гианнаку, Й.** (2019). Факторна структура на технико-тактическата подготвеност на елитни гръцки хандбалистки.)

Резюме

Целта на изследването е да бъде разкрита факторната структура и идентифицирани основните фактори на технико-тактическата подготвеност на елитни гръцки хандбалистки. **Предмет** на изследване е спортната подготовка в хандбала. **Обект** на изследване са признаците на технико-тактическата подготвеност. **Контингент** на изследване са 101 състезателки от 9 елитни хандбални отбора на Р. Гърция. За нуждите на изследването са използвани следните **методи на изследване**: обзорно проучване на специализираната литература и спортно-педагогическо тестиране. Резултатите от изследването са обработени чрез съвременни математико-статистически методи. С помощта на приложения факторен анализ са изведени 6 основни фактора, които обясняват изключително висок процент от изходната дисперсия на изследваното явление (93,95 %), и е разкрита факторната структура на технико-тактическата подготвеност на елитните гръцки хандбалистки. Изведените фактори са определени като: умение за скоростно изпълнение на различни удари във вратата (27,11 %), умение за придвижване по терена с дрибъл (18,99 %), умение за придвижване с защита (12,94 %), точност на ударите във вратата (11,74 %); бързина на изпълнение на ударите във вратата (11,69 %), силови възможности на състезателките и техника на хвърляне на топката на далечни разстояния (11,48 %).

Ключови думи: хандбал, жени, елит, технико-тактическа подготвеност, фактори

3. Chanev, S. (2021). Normative framework for control and optimization of the physical development and the specific working capacity of 17-19-years-old handball players. Journal of Applied Sports Sciences, Zona Art Print Ltd, Sofia, ISSN 2535-0145, pp. 22-41.
(**Сашо Чанев.** (2021). Нормативна база за контрол и оптимизиране на физическото развитие и специфичната работоспособност на 17-19-годишни хандбалисти.)

Резюме

Целта на изследването е разработване на нормативна база за контрол и оптимизиране на физическото развитие и специфичната работоспособност на 17-19-годишни български хандбалисти. **Предмет** на изследване е хандбалът при подрастващите. **Обект** на изследване са признаците на физическото развитие, специалната физическа подготвеност, специфичните технико-тактически умения и някои психически характеристики. **Контингент** на изследване са 115 състезатели по хандбал на възраст между 17 и 19 год. от най-добрите 10 отбора, участващи в държавното първенство за юноши до 19 год. За нуждите на изследването са проведени антропометрични измервания и спортно-педагогическо тестиране по общо 34 показателя за установяване нивото на физическото развитие, специалната физическа и специфичната технико-тактическа подготвеност и някои психически способности и качества на хандбалистите от изследваната възрастова група. При разработването на нормативната база са използвани вариационен анализ и сигмален метод на оценка.

Ключови думи: хандбал, подрастващи, физическо развитие, специфична работоспособност, контрол, оптимизиране

Резюмета

**на публикации и доклади, публикувани в
нереферирани списания с научно рецензиране или
публикувани в редактирани колективни томове (12 броя)**

1. Църова, Р., Чанев, С. (2002). Сравнителен анализ на игровата ефективност в нападение на българските отбори по хандбал – мъже. FIS Komunikacije, Niš, ISBN: 86-906969-0-3, стр. 228-233.

Резюме

Целта на изследването е да се направи сравнителен анализ на игровата ефективност в нападение на българските мъжки отбори по хандбал и отборите от световния елит. **Обект** на изследване са висококвалифицирани български мъжки хандбални отбори и отборите, участници в Световното първенство, проведено в Египет през 1999 г. Изследването е проведено в периода м. юни 1999 г. – м. октомври 2001 г. За нуждите на изследването е проведено наблюдение и запис по 58 игрови показателя, характеризиращи игровите прояви в нападение. Резултатите са обработени чрез вариационен и факторен анализи. За проверка на работната хипотеза е използван сравнителният t-критерий на Стюдънт. Анализът на резултатите е направен в пет направления:

- структура на нападателната игра;
- завършване на атаките по зони;
- завършващи подавания;
- активност и ефективност на различните удари във вратата и
- допуснати грешки.

Направените изводи позволяват да бъдат очертани основните насоки за повишаване на нападателната ефективност на елитните български отбори – мъже.

Ключови думи: *хандбал, нападение, игрова ефективност, сравнителен анализ*

2. Църова, Р., Чанев, С., Склавунос, Х. (2003). Фактори на нападателната игра на мъжките хандбални отбори от световния елит и България. // Спорт, общество, образование, Том 8, НСА ПРЕС, София, ISBN: 954-718-107-6, стр. 695-703.

Резюме

Целта на настоящото изследване е да се направи анализ на игровата ефективност в нападение на българските отбори по хандбал – мъже и отборите от световния елит и да се разкрият основните фактори на нападателната игра при двете съвкупности. Изследването е проведено в периода м. юни 1999 г. – м. октомври 2001 г.

Обект на изследване са отборите по хандбал (мъже), участници в "А" – РХГ и отборите, участвали на Световното първенство по хандбал, проведено в Египет през 1999 г. За изследване на игровата ефективност на отборите в нападение са регистрирани игровите действия на състезателите по време на 10 срещи от наблюдаваното Световно първенство и 10 срещи от Републиканското първенство на "А" – РХГ – мъже. Проведено е **наблюдение и запис** по 58 игрови показателя, характеризиращи игровите прояви в нападение в пет направления:

- структура на нападателната игра – 12 показателя;
- завършване на атаките по зони – 16 показателя;
- активност и ефективност на различните удари във вратата -12 показателя;
- завършващи подавания – 8 показателя и
- допуснати грешки – 10 показателя.

При обработката на резултатите от изследването са използвани съвременни **математико-статистически методи**: вариационен анализ, проверка на хипотези (чрез *t*-критерия на Стюдънт) и факторен анализ. Приложеният факторен анализ позволи да бъде разкрита факторната структура и да бъдат идентифицирани основните фактори на хандбалната игра в нападение.

Ключови думи: хандбал, нападение, игрова ефективност, фактори

3. Petrov, L., Alexandrova, A., Chanev, S. (2015). Heart rate variability in experimental model of competitive stress in handball. // International Journal of Sport Studies, Vol. 5, ISSN: 2251-750, pp. 1194-1202. *(Петров, Л., Александрова, А., Чанев, С. (2015). Вариативност на кръвното налягане при експериментален модел на състезателен стрес в хандбала).*

Резюме

Съвременните тенденции в много спортове, включително в хандбала, са свързани с повишаване на тяхната динамика и атрактивност. Тези условия водят до повишен психически натиск върху спортистите и по-изразени реакции на стрес. Оценката на стресовите реакции на спортистите преди и по време на състезание е от голям интерес за треньорската практика. **Целта** на това проучване е да се оценят реакциите на стрес при състезателите по хандбал, като се използва експериментален модел на състезание с минимална физическа активност и различни стресови фактори: съдийски грешки, публика и др. За решаване на целта е извършено сравняване на параметрите на сърдечната честота (СЧ): *минимална ($СЧ_{min}$), средна ($СЧ_{avg}$) и максимална ($СЧ_{max}$)* и показателите за вариабилност на сърдечната честота: *стандартно отклонение на интервалите от нормално до нормално (SDNN) и среден квадрат на последователните разлики (rMSSD)* при еднакви физически упражнения, но с различна интензивност на психоемоционалния стрес. Резултатите показват, че кръвното налягане е значително повишено по време на загревката и по време на състезанието в сравнение с базовото ниво. Въпреки големите разлики между параметъра HR_{avg} на отделните играчи, той е значително по-нисък по време на състезанието в сравнение със загревката ($114,2 \pm 14,9$ срещу $107,1 \pm 11,5$). По време на загревката се наблюдава незначително увеличение на SDNN, а по време на състезанието - значително намаление до базовото ниво ($85,3 \pm 25,3$, спрямо $70,42 \pm 25,2$). Средните стойности на rMSSD обаче, остават непроменени. Високата информативна стойност на показателя HR_{avg} се потвърждава от значителната отрицателна корелация между HR_{avg} и SDNN и rMSSD по време на състезанието. В заключение, HR_{avg} е най-информативният показател за точна оценка на емоционалния стрес.

Ключови думи: вратари, наказателни хвърляния, спортна физиология, спортен стрес, безжично наблюдение на сърдечния ритъм

4. Чанев, С., Йорданов, К. (2017). Сравнителен анализ на специфичната работоспособност на 14-годишни баскетболисти и хандбалисти от спортните училища в България. // Спорт и наука, Изв. брой 2, БПС ООД, София, ISSN: 1310-3393, стр. 191-197.

Резюме

Цел на изследването е оптимизиране на спортната подготовка по баскетбол и хандбал в спортните училища в България, чрез сравнителен анализ на признаците на специфичната работоспособност при 14-годишни ученици от профилиите "Баскетбол" и "Хандбал". Изследването е проведено в периода м. октомври 2013 г. – м. декември 2015 г. **Предмет** на изследване са специалната физическа и специфичната технико-тактическа подготвеност на баскетболисти и хандбалисти от 7 клас (14-годишни) на спортните училища в България. **Обект** на изследването са основните признаци на специалната физическа и специфичната технико-тактическа подготвеност в баскетбола и хандбала. **Контингент** на изследване са общо 52 момчета от 7 клас (14-годишни) на спортните училища в България, от които 30 с профил - баскетбол и 22 – с профил хандбал. За нуждите на изследването е проведено тестиране по общо 17 показателя, носещи информация за основните признаци на специфичната работоспособност в баскетбола (10 показателя) и хандбала (7 показателя). За реализиране на поставената цел и задачите на изследването са приложени следните **методи на изследване**: *обзорно проучване на специализираната литература, спортно-педагогическо тестиране*. За нуждите на изследването са приложени следните **математико – статистически методи**: *вариационен анализ, сравнителен анализ (с помощта на сравнителния t -критерий на Стюдънт), метод на индексите*. Резултатите от изследването позволиха да бъде установена достоверността на наблюдаваните разлики между нивата на основните признаци на специфичната работоспособност на 14-годишните баскетболисти и хандбалисти от българските спортни училища.

Ключови думи: *спортни училища, баскетбол, хандбал, специфична работоспособност*

5. Арахчийски, З., Чанев, С., Димитров, В., Чалъков, М. (2017). Експериментална параметрична оценка на стрелбата в хандбалната врата. // Спорт и наука, Изв. брой 2, БПС ООД, София, ISSN:1310-3393, стр. 25-34.

Резюме

Целта на разработката е да се експериментира прилагането на система за регистрация и статистика на попаденията в хандбалната врата и на тази основа да се очертаят възможните нейни приложения за управление и оптимизиране на тренировъчния процес. В експеримента участват 6 състезатели от хандбалните отбори на НСА. Системата се състои от три модула: подвижна регистрираща рамка с оптико-електронни елементи, монтираща се на хандбалната врата – НВ-001/А2; устройство за автоматично измерване и индикация на скоростта на топката и точността на попадението - НВ-001/А1 и софтуерен модул за персонален компютър, предназначен за съхранение на информацията в база данни, визуализиране на параметрите на попаденията в реално време, справки по различни критерии. Резултатите от експеримента доказват възможностите на тази система в процеса на спортната тренировка и спортно-техническото усъвършенстване на състезателите по хандбал. Те дават обективна основа за нови методически решения и конкретни модели за стрелба във вратата по зони. В **заключение**, може да се препоръча провеждане на експерименти за стрелба във вратата при наличие на пасивна или активна защита, което в значителна степен би приближило изследванията до реалната състезателна обстановка.

Ключови думи: *хандбал, система за регистрация и статистика на попаденията в хандбалната врата, параметрична оценка*

6. Чанев, С. (2018). Сравнителен анализ на признаците на специалната физическа подготвеност на 17-19-годишни хандбалисти. // Спорт и наука, Брой 6, София, ISSN: 1310-3393, стр. 57-63.

Резюме

Целта на изследването е да бъде разкрита възрастовата динамика на развитие на признаците на специалната физическа подготвеност на 17-19-годишни български хандбалисти. Изследването е проведено в периода м. февруари 2014 г. – м. септември 2017 г. **Предмет** на изследване е специалната физическа подготвеност на подрастващи хандбалисти. **Обект** на изследване са основните признаци на специалната физическа подготвеност във възрастовия период 17-19 год. **Контингент** на изследване са 115 млади състезатели по хандбал, от които 39 на 17 год., 38 – на 18 год. и 38 – на 19 год., включени в 10-те отбора, участващи във финалния турнир от държавното първенство за юноши до 19 год. За установяване нивото на специалната физическа подготвеност, с участниците в изследването, е проведено спортно-педагогическо тестиране. Приложената тестова батерия включва 8 спортно-педагогически теста. Резултатите от изследването са обработени чрез *вариационен анализ и проверка на хипотези (с помощта на сравнителния t -критерий на Стюдънт.* Анализът на резултатите разкрива възрастовата динамика на развитие на признаците на специалната физическа подготвеност на 17-19-годишни български хандбалисти.

Ключови думи: *хандбал, подрастващи, специална физическа подготвеност, сравнителен анализ*

7. Чанев, С. (2018). Особенности на физическото развитие на 17-годишни хандбалисти. Кинезиология, Ай анд Би, В. Търново, ISSN:2534-9317. стр. 180-186.

Резюме

Целта на изследването е да бъдат разкрити особеностите на физическото развитие на 17-годишни подрастващи хандбалисти. **Предмет** на изследване е физическото развитие на подрастващите хандбалисти. **Обект** на изследване са основните признаци на физическото развитие на 17-годишни български хандбалисти. **Контингент** на изследване са 39 (17-годишни) състезатели по хандбал от 10 отбора, участващи в държавното първенство за изследваната възрастова група. За разкриване на състоянието на основните морфофункционални признаци на изследваните хандбалисти, са приложени *антропометрия и динамометрия*. За нуждите на изследването е събрана информация по 10 антропометрични признака. При измерването на силата на хвата, както на удобния, така и на неудобния горен крайник, е приложена т.нар. ръчна динамометрия. Измерванията са извършени със стандартни уреди и по стандартни методики. За по-пълна характеристика на физическото развитие е изчислен т.нар. индекс на телесната маса (Body Mass Index - BMI). При обработката на изходните данни от проведеното изследване са приложени *вариационен анализ и индекс на телесната маса (BMI)*. Анализът на резултатите позволява да бъдат разкрити особеностите на физическото развитие на 17-годишните български хандбалисти.

Ключови думи: *хандбал, подрастващи, физическо развитие*

8. Чанев, С. (2019). Сравнителен анализ на признаците на специфичната технико-тактическа подготвеност на 17-19-годишни български хандбалисти. Годишник на НСА, Том 1, Ес принт ООД, София, ISSN: 2682-9908, стр. 375-382.

Резюме

Целта на изследването е да бъде разкрита възрастовата динамика на развитие на признаците на специфичната технико-тактическа подготвеност на подрастващи хандбалисти в периода 17-19 години. Изследването е проведено в периода 2014–2018 г. **Предмет** на изследване е технико-тактическата подготвеност на подрастващи хандбалисти. **Обект** на изследване са основните признаци на специфичната технико-тактическа подготвеност, както и техните особености при 17-, 18- и 19-годишни хандбалисти. **Контингент** на изследване са общо 115 подрастващи хандбалисти, от които 39 на 17 год. и по 38 – на 18 и на 19 год., включени в отборите-финалисти на държавното първенство за юноши до 19 год. За разкриване на състоянието на основните признаци на специфичната технико-тактическа подготвеност, хандбалистите от трите изследвани съвкупности, са подложени на *спортно-педагогическо тестиране*. Използваната тестова батерия включва 6 основни признака. При обработката на изходните данни от проведеното изследване са използвани: *вариационен анализ и проверка на хипотези, с помощта на сравнителния t-критерий на Стюдънт*.

Резултатите от изследването показват, че като цяло, вариативността на изследваните признаци на технико-тактическата подготвеност не се променя съществено във възрастовия период 17-19 год., но с нарастване на възрастта се увеличава нехомогенността на изследваната съвкупност по отношение на умението на младите хандбалисти да изпълняват точни 7-метрови хвърляния в цел. И още - значими различия между трите изследвани възрастови групи се наблюдават по отношение на умението за придвижване по терена с дрибъл и изпълнението на хвърляния на дълги разстояния, а ефективността на 7-метровото хвърляне в цел и хвърлянето с отскок на дължина, както и способността за придвижване в защита не зависят от възрастта на състезателите.

Ключови думи: *хандбал, подрастващи, специфичната технико-тактическа подготвеност, възрастова динамика*

9. Чанев, С. (2019). Факторна структура и основни фактори на физическото развитие и специфичната работоспособност на 18-годишни хандбалисти. //Спорт и наука, Брой 1/2, ЕС СПРИНТ, София, ISSN: 1310-3393, стр. 45-54.

Резюме

Целта на настоящото изследване е усъвършенстване на учебно-тренировъчния процес по хандбал, чрез разкриване на факторната структура и идентифициране на основните фактори на физическото развитие и специфичната работоспособност на най-добрите 18-годишни хандбалисти. **Предмет** на изследване са физическото развитие и специфичната работоспособност на подрастващи хандбалисти. **Обект** на изследване са основните признаци на физическото развитие, специалната физическа и специфичната техникo-тактическа подготвеност, както и някои психически способности и качества на 18-годишни хандбалисти. **Контингент** на изследване са 38 от най-добрите 18-годишни състезатели по хандбал от юношеските отбори на България. За разкриване на състоянието на основните морфофункционални показатели, както и на признаците на специфичната работоспособност на изследваните хандбалисти, са приложени следните **методи на изследване**: антропометрия, динамометрия и спортно-педагогическо тестиране. Използваната при спортно-педагогическото тестиране тестова батерия включва общо 24. При обработката на изходните данни от проведеното изследване са приложени следните **математико-статистически методи**: вариационен анализ, индекс на телесната маса (BMI) и факторен анализ. Като резултат от направения анализ, са разкрити и идентифицирани основните фактори на физическото развитие и специфичната работоспособност на 18-годишни хандбалисти.

Ключови думи: хандбал, подрастващи, физическо развитие, специфична работоспособност, фактори.

10. Giannakou, I., Chanev, S., Mplahava, M. (2019). Συγκριτική ανάλυση της φυσικής κατάσταση των ελίτ ελληνίδων γυναικών της χειροσφαίρισης που παίζουν σε διαφορετικές θέσεις. (Comparative analysis of the physical fitness of the elite Greek female handball players, playing in different positions). // 27th International Congress of Physical Education and Sport, Proceedings, Komotini, ISSN: 2585-2884, pp. 341-344.

Резюме

Хандбалът е аеробно-анаеробен спорт с променлива интензивност и високи изисквания към нивото на физическа подготовка на състезателите. Основните игрови позиции на корта се определят от местоположението на хандбалистите на терена по време на играта в нападение (ляво крило, ляв разпределител, свързка, десен разпределител, дясно крило и пивот) или в защита (играчите се броят от периферията към центъра на полето). Всяка позиция има своите специфики. **Целта** на това изследване е да се сравни физическата подготвеност на елитните гръцки хандбалистки, играещи на различните позиции. **Контингент** на изследването са 101 елитни хандбалистки, играещи в 1-ва дивизия. За решаване на целта на изследването е извършено спортно-педагогическо тестиране на състезателките от различните игрови позиции. В тестовата батерията са включени девет спортно-педагогически теста (спринт 20 м, скок на дължина от място, троен скок, вертикален отскок от място, вертикален отскок след три крачки, хвърляне на медицинска топка, коремни преси, совалково бягане 10 x 15 м и дълбочина на наклона). При математико-статистическата обработка на резултатите са приложени: *deskriptivna statistika* ANOVA, *дисперсионен анализ*, с изчисляване на т.нар. Tukey`s Honestly Significant Difference (HSD) за установяване на статистически значимите разлики между резултатите на отделните игрови постове и *коефициент на Cohen* - за размера на ефекта. Значими статистически разлики между групите бяха открити по отношение на показателите: спринт на 20 м, скок на дължина, вертикален отскок както от място, така и със засилване и совалково бягане (10 x 15 м). Резултатите от проучването показват, че елитните гръцки състезателки по хандбал, играещи на различни игрови позиции, се различават предимно по отношение на бързината и динамичните силови способности, следвани от специфичните способности за скоростна издръжливост.

Key words: хандбал, игрова позиция, елитни гръцки хандбалистки

11. Чанев, С. (2020). Изследване върху психическата готовност на 17-19-годишни хандбалисти. // Личност, Мотивация, Спорт, Том 24, НСА ПРЭС, София, ISSN 2682-9495, стр. 73-83.

Резюме

Целта на изследването е оптимизиране на психологическата подготовка на 17-19-годишни подрастващи хандбалисти чрез разкриване на възрастовата динамика на някои психологически способности и качества. **Предмет** на изследване е хандбалът при подрастващите. **Обект** на изследване са някои психологически способности и качества при 17-19-годишни хандбалисти. **Контингент** на изследване са 115 състезатели по хандбал на възраст между 17 и 19 год. от 10 отбора, участващи в държавното първенство за юноши до 19 год., разпределени в 3 възрастови групи: 17-годишни – 39 състезателя, 18- и 19-годишни по 38 състезателя. За решаване на целта и задачите на изследването са приложени *обзорно проучване и теоретичен анализ на специализираната литература, както и констативен психологически експеримент*. Приложеният констативен психологически експеримент позволява да бъдат установени някои психологически способности и качества във възрастов аспект. За целта са приложени подходящи тестови методики: *координационно-моторен тест, черно-червена таблица* (модифициран вариант на методиката на Шулте) и *тест за кратковременна памет*.

Ключови думи: *хандбал, подрастващи, психическа готовност, възрастова динамика*

12. Чанев, С., Младенов, Н. (2021). Оценка на признаците на физическата дееспособност на 18-годишни ученици от Лом. // Годишник на НСА, Том 1, НСА Прес, София, ISSN:2682-9908, стр. 31-43.

Резюме

Изследването има за **цел** да бъде оптимизиран учебният процес по физическо възпитание и спорт на учениците от XI клас на ПГ „Н. Геров“ (Лом), чрез контрол и оценка на тяхната физическа дееспособност. **Предмет** на изследване е физическата дееспособност при подрастващи. **Обект** на изследване са признаците на физическата дееспособност при учениците от XI клас на ПГ „Н. Геров“ (Лом). Контингент на изследване са общо 36 ученика (25 момичета и 11 момчета) от XI клас на ПГ „Н. Геров“ (Лом), упражняващи еднотипна двигателна дейност по време на редовните занимания по физическо възпитание и спорт. За решаване на целта и задачите на изследването са използвани *обзорно проучване и анализ* на специализираните литературни източници и *спортно-педагогическо тестиране*. Приложената тестова батерия е заимствана от Системата за оценяване на физическата дееспособност на учениците от I до XII клас, разработена от колектив на НСА „В. Левски“, под общата редакция на проф. О. Миладинов (Миладинов, О. и кол., 2019) и включва общо 5 показателя, които позволяват да бъде установено нивото на физическата дееспособност на учениците от изследваната възрастова група. Резултатите от изследването са подложени на **математико-статистическа** обработка чрез *вариационен анализ* и *сигмален метод за оценка*. Резултатите от изследването позволиха да бъдат очертани както силните, така и слабите страни в подготовката на учениците от XI клас и да бъдат взети необходимите мерки за усъвършенстване на учебния процес в заниманията по физическо възпитание и спорт.

Ключови думи: ученици, физическа дееспособност, оценка